

CAUSA PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

THE CASE OF THE SUPPLEMENTARY PENSION INSURANCE

Jaroslav Vostatek

Anotace:

Politické a ideologické pozadí vzniku penzijního připojištění se státním příspěvkem v Česku; tzv. občanský princip. Právní úprava penzijního připojištění odporuje směrnicím EU a zbytečně komplikuje české právo. Reformy penzijního připojištění pod taktovkou lobby. Nejvyšší státní dotace na světě. Produkt je bez dotací zcela neprodejný. Tzv. stavební spoření konkuruje penzijnímu připojištění v dotacích i v (ne)prodejnosti. Reforma stavebního spoření byla ukázkovým „dobýváním renty“ pro spořitelny. Stávající práce na reformě penzijního připojištění jsou velmi komplikovaným pokusem o pokračování v „dobývání renty“ pro omezený počet finančních skupin.

Klíčová slova:

Důchodová reforma. Penzijní připojištění. Veřejné dotace. Dobývání renty. Stavební spoření. Směrnice EU. Pojistné právo.

Annotation:

Political and ideological background of the emergence of the supplementary pension insurance with state contribution in Czechia; so called civic principle. Legal form of the supplementary pension insurance contradicts the EU directives; it complicates unnecessarily the Czech legislation. The reforms of the supplementary pension insurance are under the stick of the lobby. The highest subsidies in the world. The product is unsalable without subsidies. The so-called building saving competes the supplementary pension insurance in the subsidies and in the (un)saleability. The reform of the building saving was an exemplary rent-seeking for the building societies. The current work on the reform of the supplementary pension insurance is a very complicated attempt to continue in the rent-seeking for a limited number of financial groups.

Key words:

Pension reform. Supplementary pension insurance. Public subsidies. Rent-seeking. Building saving. EU directives. Insurance legislation.

OBČANSKÝ PRINCIP A JINÉ POZADÍ

České „penzijní připojištění se státním příspěvkem“ bylo zavedeno v roce 1994 jako zcela originální produkt, prodávaný výhradně zvláštními soukromými pojišťovnami označovanými jako penzijní fondy. Vzniklo v podstatě na objednávku české vlády poté, co vláda odmítla zavedení podnikového důchodového zabezpečení podle západního vzoru a za situace, kdy čelila tlakům ponechat některé oborové výhody ve státním důchodovém systému (tzv. důchodové kategorie). Bylo také poměrně krátce po cenové explozi vyvolané jednorázovou

liberalizací cen. Za této situace se vláda rozhodla prosadit „občanský“ princip v „penzijním připojištění“, s důsledným oddělením penzijních fondů od stávajících životních pojišťoven a s otevřením tohoto nového segmentu finančních služeb širokému spektru podnikatelských subjektů, které ani nemusely mít zkušenosti s důchodovým pojištěním. Produkt ani regulace tohoto nového tržního segmentu se v podstatě neopíraly o zahraniční zkušenosti, v praxi dominovaly představy tvůrců zákona, tj. ministerstva práce a sociálních věcí. Produkt i regulace byly v podstatě unikátní; to je samo o sobě jen konstatování, nikoliv kritika. Ostatně i tehdejší podmínky byly v mnohém unikátní, včetně nasazení unikátního „občanského“ principu. Skutečností je také, že tehdejší regulace pojištění a pojišťovnictví byla u nás vlastně v zárodečném stadiu.

Lze říci, že podnikatelský sektor neovlivnil zavedení a podobu penzijního připojištění se státním příspěvkem, vlastně se ani nepokoušel o jeho ovlivnění. Dokonce tomu bylo tak, že se uplatnil zájem oslabit dominantní pozici České (státní) pojišťovny na nově vznikajícím českém pojistném trhu. V praxi neměly valnou šanci se uplatnit ani zahraniční soukromé pojišťovací a penzijní instituce: produkt byl pro ně nový, situace v zemi ještě poměrně málo stabilizovaná; těžko také mohli mít šanci v relaci k velmi pružným českým podnikatelům. Penzijní připojištění se státním příspěvkem bylo produktem tehdejší české vlády – což je vlastně ideální situace, když si vláda prosadí v parlamentu, co chce. Autor tohoto příspěvku se pokoušel o „lobbing“ z pohledu pojistné teorie, byl však v podstatě bez šance již z toho důvodu, že vláda chtěla zákon o penzijním připojištění prosadit co nejrychleji.

PARALELNÍ POJISTNÉ PRÁVO ODPORUJÍCÍ EU

Z právního hlediska vzniklo – se vznikem penzijního připojištění se státním příspěvkem – paralelní pojistné právo. Legislativa penzijního připojištění dodnes důsledně odmítá aplikaci „normálního“ pojistného práva, které je dnes reprezentováno zákonem o pojistné smlouvě, zákonem o pojišťovnictví a dalšími speciálními pojišťovacími zákony. Zákon o penzijním připojištění stojí vedle normálního pojistného práva; reguluje produkt i instituce. Odchylná jsou jak věcná řešení, tak i terminologie.

Zákon o penzijním připojištění využívá anglosaskou terminologii, zatímco dnešní normální české pojistné právo pokračuje ve středoevropské, resp. původně německé (rakouské) terminologii. V penzijním připojištění platí účastník příspěvek, zatímco v soukromém pojištění pojistník platí pojistné. V penzijním připojištění se vyplácí dávky, v soukromém pojištění pojistná plnění. Produkt je v penzijním připojištění definován v penzijním plánu, v soukromém pojištění v pojistných podmínkách. Zákon o penzijním připojištění umožňuje sjednat invalidní penzi podle příspěvkového nebo dávkového penzijního plánu, „dávkovou“ invalidní penzi však nikdy žádný penzijní fond nenabízel a sjednávání „příspěvkové“ invalidní penze je pouze formalita, protože se jedná pouze o možnost čerpání naspořených prostředků v případě vzniku invalidity; vše toto jsou zbytečné pojmy, komplikující výklad a sjednávání penzijního připojištění. Soukromé pojištění se bez nich v zásadě obejde; dávkové invalidní penzi by odpovídal invalidní důchod ve sjednané (garantované) výši. Existence samostatného českého práva penzijního připojištění je samozřejmě mj. velmi drahým luxusem – co jen času spolykal (a polyká dál) vznik a výklad tohoto zákona! V současné době se zákon

o penzijním připojištění podstatně předělává zejména podle návrhu a potřeb Asociace penzijních fondů ČR.

Až kuriózní je, že zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem odporuje legislativě EU. Dokud jsme nebyli členem EU, tak existence tohoto svérázného segmentu trhu životního pojištění byla „jen“ naší vnitřní záležitostí. Se vstupem do EU mohlo Česko požádat o výjimku pro penzijní připojištění se státním příspěvkem. Bylo by dost kuriózní, kdyby se česká vláda k něčemu podobnému odhodlala; chtělo by to samozřejmě uvést nějaké důvody. I to by asi šikovní státní úředníci zvládli, nikdo to ale nenavrhoval...

Penzijní připojištění se státním příspěvkem je nepochybně životním pojištěním; já to tvrdím již více než 10 let. V roce 2003 to potvrdilo KPMG Česká republika. A vloni i prezident Asociace penzijních fondů ČR J. Rusnok. Z toho plyne, že Česko mělo – již se vstupem do EU – udělat transformaci zákona o penzijním připojištění na normální české pojistné právo. Taková reforma penzijního připojištění by byla velmi jednoduchá – v podstatě by stačilo zákon zrušit, s několika přechodnými ustanoveními, jimiž zajistila aplikace normálního pojistného práva do stanoveného termínu (řekněme 2 roky).

REFORMA: ÚČEL SVĚTÍ PROSTŘEDKY

Tuto reformu však penzijní fondy nechtějí, protože by byly „degradovány“ na „obyčejné“ životní pojišťovny – a to by mohlo ohrozit jejich výsadní postavení dané státním příspěvkem a dalšími preferencemi ve srovnání se životními pojišťovnami. Také proto APF ČR navrhuje dnešní systém penzijního připojištění ukončit a stávající státní dotace začít poskytovat na nový produkt, který by již nebyl životním pojištěním, ale pouhým penzijním spořením ve formě zvláštních podílových fondů u zvláštních penzijních (investičních) společností. Veškeré pojišťovací prvky ve stávajícím produktu penzijních fondů mají být eliminovány; penze mají „nově“ poskytovat – životní pojišťovny. Historie se tak má svým způsobem opakovat – opět má být speciální legislativa pro určitý segment trhu, jehož základní charakteristikou je, že stát poskytuje příslušnému produktu mimořádně štedré dotace. Všechno ostatní je zcela vedlejší. V zájmu vysokých dotací se na novém zákoně intenzivně pracuje ... a vše nasvědčuje tomu, že APF ČR svou účelovou „koncept“ úspěšně „protlačí“.

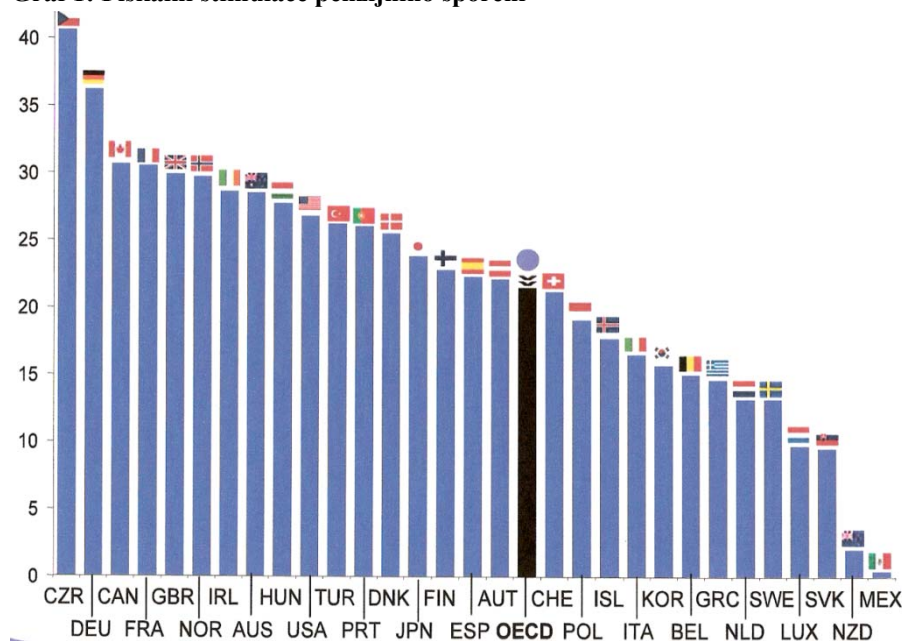
Když by mělo jít jen o to, aby si klienti mohli kupovat nejen dnešní „garantovaný“ produkt (korunové spoření s přibývajícími úroky, bez poplatků), ale i např. 2 další produkty – s vyšším a vysokým investičním rizikem – tak by „postačovalo“ přejít ke stávajícímu českému pojistnému právu. Takové produkty totiž běžně prodávají dnešní české životní pojišťovny. Jedná se o investiční životní pojištění, v tomto případě bez jakékoliv pojišťovací rizikové složky (pojištění pro případ smrti nebo i jiná „riziková“ pojištění).

Podobnou epizodou je „oddělení“ prostředků účastníků penzijního připojištění od prostředků penzijního fondu, které se „řeší“ – s přestávkami – již celou řadu let. I toto je naprosto umělý problém, který je v životním pojištění dávno „vyřešen“, a to více než 100 let. I zde je řešení triviální – v životním pojištění se vytvářejí pojistně-technické rezervy (u nás tzv. rezerva pojistného životních pojištění), které jsou investovány a účtovány samozřejmě odděleně od jiných prostředků.

NEJVYŠŠÍ DOTACE VE SVĚTĚ

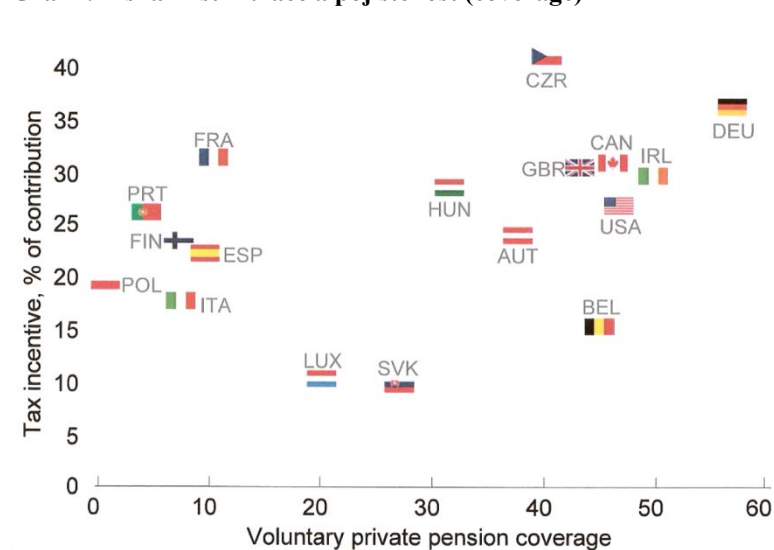
Státní příspěvek v penzijním připojištění má „progresivní“ sazby – k nejmenšímu možnému příspěvku účastníka 100 Kč měsíčně náleží státní příspěvek 50 Kč – maximální sazba je tedy 50 %. Minimální sazba státního příspěvku činí 30 %; to platí pro příspěvek účastníka 500 Kč měsíčně. V původně přijatém zákoně byl státní příspěvek takto vysoký jen po dobu 2 prvních let platnosti smlouvy o penzijním připojištění; po několika letech došlo ke „sjednocení“ sazeb dotací na uvedenou vyšší úroveň. „Sociální“ konstrukci státního příspěvku – degeneraci sazeb při růstu příspěvku – údajně vymyslel sám předseda vlády při projednávání návrhu zákona o penzijním připojištění ve vládě.

Graf 1: Fiskální stimulace penzijního spoření

Pramen: (Whitehouse 2006)

Graf 2: Fiskální stimulace a pojištěnost (coverage)

Pramen: (Whitehouse 2006)

Státní příspěvek k penzijnímu připojištění, poskytovaný se sazbami 30 – 50 % z příspěvku účastníka, činí tento produkt nejvíce dotovaným produktem soukromého penzijního spoření na světě. E. Whitehouse uvádí, že míra státních dotací u nás činí přes 40 % příspěvku účastníka. V grafu 1 přitom stojí za povšimnutí i to, že druhá nejvyšší míra státních dotací je v Německu (36 %), dále že míra státních dotací v zemích s výrazně neoliberálním penzijním systémem jako je Irsko a Velká Británie je cca. 29 – 30 %; na druhé straně „dotačního peletonu“ zemí OECD je Nový Zéland, kde tyto dotace v zásadě neexistují (podle grafu míra dotací 2 %), což představuje skutečný neoliberální model – bez státních dotací, přitom jsme opominuli Mexiko (o němž nemám žádné další informace). Za povšimnutí stojí dále Švédsko (14 %) s celkově poměrně vysokými důchody z 1. a 2. pilíře a dále USA (27 %), kde jedinou formou státní podpory je časový odklad daně z příjmů (příspěvky účastníků jsou daňově uznatelné, důchody se zdaňují). Průměr zemí OECD je 21 – 22 %.

Údaje a úvahy o míře státního dotování českého penzijního připojištění se státním příspěvkem je nutno doplnit charakteristikou tohoto produktu z pohledu plnění jeho základní modelové funkce a návazně i charakteristikou konkurenčních produktů. Účelem penzijního připojištění se státním příspěvkem mělo být soukromé důchodové zabezpečení, zabezpečení ve stáří (a při invaliditě). Tento účel se plně realizuje, pokud klient po naakumulování peněžních prostředků pokračuje pobíráním starobní penze. S tímto záměrem také zákon počítal již ve své textaci. „Jednorázové vyrovnání“ si účastník může vzít – „místo penze“. Takto to však nefunguje: starobní penzi si téměř nikdo nebere, skoro všichni vše vybírají najednou. Tím není vyloučen jistý přínos penzijního připojištění pro zabezpečení ve stáří; přesto však můžeme konstatovat, že penzijní připojištění není využíváno k penzijnímu zabezpečení. Rozhodujícím faktickým smyslem tohoto produktu je jednoduché spoření. Vzhledem k omezením týkajícím se doby (zejména konce) trvání smlouvy jsou státními dotacemi motivováni zejména osoby v předdůchodovém a důchodovém věku: věková skupina osob ve věku od 50 let představuje 48 % klientů. Stát dotuje i smlouvy poživatelů starobního důchodu!

V letošním roce počet účastníků penzijního připojištění převýšil 4 mil., což představuje velmi vysokou pojištěnost – podle údajů APF ČR je „pojištěno“ více než 60 % ekonomicky aktivních obyvatel, a to bez zápočtu penzijně připojištěných nad 60 let, kteří tvoří přes 22 % z celkového počtu spořících.

Na základě lobbyingu penzijních fondů přímo v parlamentu má jejich produkt od roku 2000 také nepřímou, daňovou podporu. Ta spočívá v odpočtu příspěvku účastníka od základu daně z příjmů; týká se jen příspěvků vyšších než 500 Kč měsíčně. Takto lze odečíst až 12 000 Kč ročně, odpočitatelná je jen částka příspěvků účastníka převyšující 6 000 Kč ročně. Dopad tohoto daňového zvýhodnění závisí na sazbě daně z příjmů u jednotlivých daňových poplatníků; při daňové progresi, která platila do roku 2007, činilo toto zvýhodnění až 32 % z uvedených příspěvků účastníka. Od roku 2008 platí jednotná („rovná“) sazba daně z příjmů 15 %.

Jednotlivý účastník penzijního připojištění tak může – v letošních podmínkách – dostat od státu státní příspěvek ve výši až 1 800 Kč ročně a na dani z příjmů může ušetřit dalších až 1 800 Kč, celkem tedy až 3 600 Kč. K dosažení této státní podpory 3 600 Kč musí účastník zaplatit příspěvky v celkové výši 18 000 Kč ročně; v tomto případě stát dotuje účastníka, resp. produkt v rozsahu 20 % zaplacených příspěvků. Průměrná výše účastnického příspěvku je

podstatně nižší; v roce 2007 činila cca 5 400 Kč. K ročnímu příspěvku 5 400 Kč náleží (jen) státní příspěvek, a to ve výši 1 740 Kč – což představuje 32 % příspěvku účastníka.

KONKURENCE: STAVEBNÍ SPOŘENÍ

Nejbližším konkurenčním produktem k penzijnímu připojištění se státním příspěvkem není „soukromé životní pojištění“ (jak by asi předpokládali lidé neznalí české praxe), ale produkt zvaný stavební spoření.

Stavební spoření je poměrně složitý produkt, který vznikl v ekonomicky rozvráceném Německu po první světové válce a uchytil se také ve stejně postiženém Rakousku. Počátkem 90. let se ho podařilo „exportovat“ do Česko-Slovenska, v jiných zemích (s 1 či 2 výjimkami) stát podobné produkty nepodporuje, resp. tyto vůbec neexistují. Náš produkt zvaný stavební spoření nemá s původní koncepcí stavebního spoření téměř nic společného, tedy přesněji řečeno – kromě komplikovanosti produktu.

„Spolek přátel Wüstenrotu“ byl založen na tom, že několik (5 až 10) lidí musí spořit, aby jeden mohl stavět. Ale to je dnes zcela mimo realitu – a přesto naše stavební spořitelny vypočítávají a klientům sdělují „ohodnocovací čísla“, která slouží k tomu, aby někdo ve frontě na úvěr ze stavebního spoření nepředbíhal. A přitom úspor je dnes více než dost nejen v českých stavebních spořitelnách, ale i v jiných českých, evropských a světových finančních institucích. Nikdo nemusí čekat, až nějaký kolektiv našetří dost peněz pro jednoho stavebníka. Disponibilních úvěrových zdrojů je dost a jsou relativně levné. Nedostatek není úspor, ale přínosných projektů. Ten, kdo dnes šetří ve spořitelně na bydlení, ten má buď velkou averzi k riziku, nebo potřebuje (dobrého) finančního poradce. Proto také stavební spořitelny poskytují „meziúvěry“, které jsou svou výší již srovnatelné s hypotékami, nebo prostě poskytují „zahalené“ hypotéky – mám na mysli zejména úvěry, kde již nemusíte mít nic našetřeno, abyste tento úvěr dostali.

Původní úvěry ze stavebního spoření, poskytované po ukončení cyklu stavebního spoření, tvoří dnes pouze nepodstatný zlomek všech úvěrů poskytovaných stavebními spořitelny. Takže dnešní typické úvěry od stavební spořitelny jsou pouze složitou konstrukcí, jejímž smyslem je „vytáhnout“ ze státní pokladny co nejvíce státních dotací ke „spoření“. Jestliže si vezmete úvěr, tak Vám současně prodají spoření, které je státem velkoryse dotováno – a úvěr vlastně plně nebo částečně splácíte z tohoto „spoření“. Takto komplikovaně se to dělá jen proto, aby se „podojil“ stát. Co je celá „věda“ o českém stavebním spoření.

Za dané situace je české „stavební spoření“ spořicí programem na dobu 6 let, vysoce dotovaným státem. Státní příspěvek činí 15 % z naspořených prostředků, maximálně z 20 000 Kč ročně (maximální výše ročního státního příspěvku tedy činí 3 000 Kč). Sazba státního příspěvku u stavebního spoření je tedy nižší než u penzijního připojištění (20 – 50 %), stavební spoření má však ještě další výhody:

1. Úroky ze spoření nepodléhají dani z příjmů
2. Požadovaná doba spoření je 6 let (u penzijního připojištění 5 – 42 let)
3. Spoření lze sjednat i pro osoby mladší 18 let

Nevýhodou stavebního spoření je vybírání poplatku za uzavření smlouvy (základní sazba 1 % z tzv. cílové částky, což je zhruba dvojnásobek prostředků, které se mají naspořit) a nižší základní úroková sazba (oproti běžnému zúročení u penzijních fondů).

Pro porovnávání stavebního spoření a penzijního připojištění jsou nejvýznamnější výše uvedené výhody stavebního spoření č. 2 a 3 – tedy možnost sjednat tento produkt na dobu 6 let kteroukoliv osobou. Penzijní připojištění je zpravidla výhodnější pro osoby v předdůchodovém a důchodovém věku.

Stavební spoření stojí a padá se státní podporou mu poskytovanou – bez uvedených výhod by velmi rychle zaniklo. Zhodnocení stavebního spoření bez státní podpory činí podle mých propočtů necelé 1 % p. a. Státní příspěvek zvedá zúročení pro klienty na výši až kolem 7 % (stavební spořitelna Wüstenrot inzeruje úrok až 7,1 % u produktu Oranžové spoření).

REFORMOU KE ZVÝŠENÍ DOTACÍ

Ještě vyššího zhodnocení dosahují tzv. staré smlouvy stavebního spoření, uzavřené před 1. 1. 2004. Stát se v roce 2003 odhodlal ke snížení sazby státní podpory z 25 % (z maximálně 18 000 Kč ročně) na „dnešních“ 15 % (z maximálně 20 000 Kč ročně); to však platí jen pro smlouvy uzavřené od 1. 1. 2004. Vycházelo se z hypotézy, že sazbu dotací nelze snížit pro již platné (stávající) smlouvy. Tato absurdní hypotéza způsobila nebývalý boom stavebního spoření ve druhé polovině roku 2003 – po schválení novely zákona a před nabytím jeho účinnosti. Počet nově uzavřených smluv v roce 2003 vzrostl o 62 % (zatímco v roce 2002 byl pokles o 6 %!).

Špatně provedený pokus o snížení státních dotací stavebního spoření vedl k růstu státních dotací nejen v roce 2003, ale i v následujících 2 letech. Až od roku 2006 dochází k – velmi mírnému – poklesu státních výdajů (státní podpora v roce 2007 představovala částku 15 mld. Kč). Na základě této zkušenosti se dokonce traduje, že sazbu dotací stavebního spoření nelze snížit, protože by to vedlo k bezprostřednímu podstatnému nárůstu jejich objemu. Tato pověra samozřejmě vyhovuje účastníkům stavebního spoření, míněno včetně stavebních spořitelén. Sazby dotací lze samozřejmě snížit i u starých smluv. Státní příspěvek lze kdykoliv – do budoucna – zrušit nejen u stavebního spoření, ale samozřejmě i u penzijního připojištění.

Přestože už od reformy státní podpory stavebního spoření uplynulo již téměř 5 let a přestože „starými“ smlouvami byli klienti vázáni jen 5 let (po 5 letech bylo možno smlouvu ukončit), tyto staré smlouvy dodnes v kmeni stavebního spoření převažují; v tomto roce činí jejich podíl asi 63 %! Staré smlouvy jsou uměle prodlužovány – ke škodě státního rozpočtu.

V současnosti čítá kmen stavebního spoření asi 5 mil. kusů smluv; není známo, kolik klientů má více než 1 smlouvu stavebního spoření. Zatímco počet smluv v posledních letech mírně klesá (je však stále vyšší než v roce 2002), celková naspořená částka ve stavebním spoření roste; koncem roku objem těchto úspor činil 385 mld. Kč. Ve srovnání s tím aktiva penzijních fondů byla na úrovni 167 mld. Kč (43 % vkladů u stavebních spořitelén).

Míra dotování stavebního spoření je u nás několikanásobně vyšší než v Německu a v Rakousku.

Stavební spoření i penzijní připojištění se státním příspěvkem jsou u nás daleko více rozšířeny než v jiných zemích. Příčinou jsou státní dotace těchto produktů. Podstatnou měrou se o tyto dotace zasloužily zainteresované finanční instituce a jejich asociace – předkládáním návrhů na reformy a lobbováním v parlamentu a na ministerstvech.

Existenční závislost stavebního spoření na státní podpoře je zřejmá již při pohledu na úrokové sazby z vkladů u stavebních spořitelén (kolem 2 %), nehledě již na další (daňové osvobození

úroků kontra uzavírací poplatků). Úrokové výnosy nejsou prostě konkurenceschopné; na tom nic nemění ani historická konstrukce stavebního spoření, k níž patří i teze o nízkých úrocích z vkladů, které umožňují nízké úroky z úvěrů. Zastavme státní podporu stavebního spoření k nejbližšímu možnému datu (2009) a uvidíme, zda některá ze stavebních spořitelien bude nadále nabízet uvedenou „předpotopní“ konstrukci. Vsadím se, že ne.

JAK NA PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

Výnosy připisované účastníkům penzijního připojištění jsou v průměru vyšší než inflace, po odpočtu daně z příjmů (15 %) se však blíží nule. V nepříznivém roce 2007 byla inflace 2,8 % a většina penzijních fondů připsala nominální zhodnocení kolem 2,4 %. Z větších penzijních fondů bylo největší zhodnocení u Penzijního fondu České spořitelny, a to 3,1 %, což se po odpočtu zdanění redukuje na 2,6 %. Reálný úrok kolem nuly rozhodně nedokládá oprávněnost penzijního připojištění. Stát by takto „výnosný“ produkt rozhodně neměl dotovat. Pokud by stát přestal dotovat penzijní připojištění, tak lze předpokládat jeho poměrně rychlý úpadek; ten by byl o to větší, že míra dotování stávajícího penzijního připojištění je extrémně vysoká. Zásadními problémy českého penzijního připojištění jsou tedy:

1. Reálné výnosy z prostředků účastníků blízké nule, a to navíc při
2. Extrémně vysoké míře dotování tohoto produktu státem a při
3. Vysokém stupni koncentrace tohoto segmentu finančního trhu do několika penzijních fondů, umožňujícím vysoké úspory z rozsahu činnosti, a to vše za stavu, kdy
4. Stávající penzijní připojištění představuje v zásadě nikoliv zabezpečení ve stáří, ale jen běžný spořicí program a jeho
5. Hlavním konkurentem je produkt zvaný stavební spoření, který je ve skutečnosti střednědobým spořicí programem s vysokou mírou dotování státem, existenčně vázaným na tuto státní podporu a nabízeným velmi omezeným počtem speciálních spořitelien.

Penzijní připojištění i stavební spoření představují dvě černé díry českých veřejných financí; jejich reformy, provedené v uplynulých 10 letech přispěly ke schodkovosti českého státního rozpočtu. Zásadní řešení tohoto problému může přinést pouze „odstavení“ těchto produktů od penězovodu ze státního rozpočtu. Řešením problému penzijního připojištění rozhodně není reforma doporučená penzijními fondy.

SHRNUTÍ

Specifické politické a ideologické pozadí vzniku penzijního připojištění se státním příspěvkem v Česku; tzv. občanský princip. Právní úprava penzijního připojištění odporuje směrnicím EU, zbytečně komplikuje české právo. Reformy penzijního připojištění byly a jsou pod taktovkou lobby. Produkt má nejvyšší státní dotace na světě; bez dotací je zcela neprodejný. Tzv. stavební spoření konkuruje penzijnímu připojištění v dotacích i v (ne)prodejnosti. Reforma stavebního spoření byla ukázkovým „dobýváním renty“ pro spořitelny. Stávající práce na reformě penzijního připojištění jsou velmi komplikovaným pokusem o pokračování v „dobývání renty“ pro omezený počet finančních skupin.

LITERATURA

Whitehouse, Edward. *Comparing retirement saving across countries: an economic perspective*. 28th International Congress of Actuaries. Paris: 2006

Penzijní připojištění se státním příspěvkem. Asociace penzijních fondů ČR. Praha: 2008

Základní ukazatele vývoje stavebního spoření v ČR a Komentář MF k těmto ukazatelům k 30. 6. 2008. Dostupné z: <http://www.acss.cz/cz/cz/novinari/vyvoj-statistik>

Kontaktní údaje:

prof. Ing. Jaroslav Vostatek, CSc.

vedoucí katedry rozpočtové politiky a managementu veřejného sektoru

Vysoká škola finanční a správní, o.p.s.

Estonská 500

101 00 Praha 10